

Sprog i Norden

Titel:	Læringsrum for integration og social retfærdighed: Succeshistorier fra elever med indvandrerbaggrund og skolesamfund i fire nordiske lande	
Forfatter:	Hanna Ragnarsdóttir & Lars Anders Kulbrandsstad	
Kilde:	Sprog i Norden, 2015, s. 61-70	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive	

© Forfatterne og Netværket for sprognævnene i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Læringsrum for integration og social retfærdighed: Succeshistorier fra elever med indvandrerbaggrund og skolesamfund i fire nordiske lande

Hanna Ragnarsdóttir & Lars Anders Kulbrandstad

Forskning i forskellige multikulturelle samfund og skoler i de seneste årtier har vist, at mange indvandrere og indvandrerbørn er marginaliserede.¹ Dette har været et incitament for en række publikationer i de seneste årtier om skoleudvikling, læseplaner, pædagogik, skoleledelse, læreruddannelse og andre emner relateret til skole og uddannelse i multikulturelle kontekster. Forskningen har også vist eksempler på god praksis i sådanne sammenhænge,² og i denne artikel vil vi præsentere et projekt som drejer sig om succeshistorier på dette område i Norden.

Bakgrund: De nordiske lande

Mange skoler i de nordiske lande er præget af mangfoldighed når det gælder elevers og læreres etniske oprindelse, førstesprog, religion og social klasse. En række undersøgelser er blevet gennemført i de nordiske lande i de senere år om elever, forældre og lærere fra etniske minoriteter i børnehaver og grundskoler, og ny forskning i disse lande har vist marginalisering af elever med indvandrerbaggrund (Gitz-Johansen 2006; Kulbrandstad 2009; Ragnarsdóttir 2008).³ En bred opfattelse af multikulturel og inkluderende uddannelse er ikke realiseret i disse lande, selv om skolerne er ansvarlige for at levere uddannelse af høj kvalitet for alle deres elever i henhold til lovene i de nordiske lande (Holm & Londen 2010; Horst & Gitz-Johansen 2010; Jónsdóttir & Ragnarsdóttir 2010).

Alle nordiske lande har oplevet voksende indvandring i de seneste årtier. Dette er ikke sket samtidig i disse lande. For eksempel har Island og Finland først set de største ændringer i demografien i de sidste 10–20 år. Antallet af

1 Brooker 2002; Coard 2005; Drew & Demack 1998; Gundara 2000; Hernandez 2004; Nieto 2010; Rumbaut & Portes 2001.

2 Ragnarsdóttir & Schmidt 2014.

3 Hauge 2004; Hvistendahl 2009; Lassen 2007; Paavola & Talib 2010; Ragnarsdóttir 2010, 2011; Ragnarsdóttir & Blöndal 2007, 2010; Ringen & Kjörven 2009; Staunæs 2004; Talib & Horoya 2010.

udenlandske statsborgere med lovligt ophold i Finland steg seks gange mellem 1990 og 2009, fra 26 000 til 155 700. Ud af den samlede befolkning på 5,3 millioner i Finland, er 5 % nu udenlandske statsborgere (Tanner 2011). I Island begyndte antallet af udenlandske statsborgere i Island at stige i 2000, da disses andel af befolkningen var 2,6 %, og er nu 7 % (Hagstofa Íslands 2015), mens Danmark, Sverige og Norge har en meget længere historie med indvandring.

Uddannelse i de nordiske lande er blevet kritiseret for at fokusere for meget på assimilation i stedet for integration og for at lægge vægt på ensartethed og kulturel homogenitet i stedet for forskellig baggrund med hensyn til kultur, sprog, etnicitet eller religion (Arnesen & Lundahl 2006). Ved at dele ideer og forskningsresultater på tværs af de nordiske lande vil vi med vort projekt bidrage til en vigtig dialog om mangfoldighed i moderne multikulturelle samfund. Hvert land har tacklet ændringer i demografien på sin egen måde. Vi vil lære af disse erfaringer, især med hensyn til uddannelse og uddannelsesmæssige praksisser, og det er den nordiske kontekst, der tilføjer værdi til forskningsprojektet som helhed.

Projektet

Begrundelsen for projektet findes i misforholdet mellem fælles grundlæggende værdier i de nordiske lande, der ofte er angivet i uddannelsespolitiske dokumenter, som demokrati, social retfærdighed og integration, og virkeligheden i mange skoler i disse lande. Med dette projekt ønsker vi at forfølge en ny diskurs om multikulturalisme og integration i skoler i vore fire lande, Finland, Island, Norge og Sverige, og kortlægge de nuværende forhold i de respektive deltagerlande, med fokus på god praksis i skoler. Ved at undersøge, sammenligne og diskutere succes historier i de fire lande håber vi at skabe et grundlag for udvikling af nye retningslinjer for undervisning og skolereform.

Forskningsprojektet er tværfaglig, og forskergruppen består af forskere og ph.d.-studerende indenfor blandt andet studier af migration og multikulturalitet, multikulturel og interkulturel uddannelse, inkluderende undervisning, kønsstudier, sprogundervisning, nordiske sprog som andet sprog, pædagogik, uddannelsespolitik og lærerprofessionalitet.

Formål

Hovedformålet med projektet er at lære af succes historier fra individuelle elever med indvandrerbaggrund og skolesamfund på forskellige niveauer, der har udviklet et læringsrum med retfærdighed og ligestilling som grundlag. Læringsrum refererer til skolerne samt andre læringsmiljøer og praksisser, der kan

være vigtige eller afgørende for de unges deltagelse og succes. I projektet er succes defineret som social såvel som akademisk.

De to vigtigste mål for undersøgelsen er 1) at forstå og lære af erfaringer fra elever med indvandrerbaggrund, der har haft succes fagligt og socialt, og 2) at forstå, hvordan social retfærdighed er implementeret i retfærdige og succesrige nordiske skolesammenhænge og andre læringsrum.

Projektet integrerer fire undertemaer og satsningsområder. Disse er:

a. *Elever med indvandrerbaggrund: Erfaringer og forhåbninger.* Hovedformålet med dette forskningsområde er at identificere og beskrive erfaringer og forhåbninger fra børn og unge med indvandrerbaggrund i hvert land, der har haft succes fagligt og socialt.

Forskningsspørgsmål i dette tema er blandt andet hvilke læringsmiljøer og praksisser (skoler og andre) der synes at være afgørende for unge indvandreres deltagelse og succes, og hvordan de unge beskriver deres situation, motivation samt forhindringer.

b. *Læreres professionelle udvikling, pædagogik og undervisningsmetoder: Lærere som aktører og formidlere.* Hovedformålet med dette forskningsområde er at identificere, hvordan skolerne arbejder sammen med eleverne og samfundet for at fremme, udvikle og opretholde en inkluderende undervisningspraksis baseret på social retfærdighed. Endvidere ønsker vi at undersøge, hvordan lærerne skaber rum i deres klasseværelser, der tillader dem at identificere, respondere på og bygge videre på deres elevers mange erfaringer og elevernes sproglige og kulturelle baggrund, og hvad de vigtigste hindringer i denne henseende er. Forskningsspørgsmål i dette tema er blandt andet hvilke særlige roller og praksisser der kan identificeres i lærernes arbejde med forskellige grupper af børn og forældre.

c. *Ledelse, samarbejde og skolekulturer: Fremme af demokratisk deltagelse og samarbejde med elever, lærere og forældre.* Hovedformålet med dette forskningsområde er at undersøge, hvordan ledelse fremmer og opretholder demokratisk deltagelse, inklusive praksisser, og samarbejde mellem elever, lærere og forældre, og hvad de største hindringer for at danne en samarbejdende skolekultur er. Centrale forskningsspørgsmål i dette tema er blandt andet hvordan demokratisk deltagelse af lærere, elever og forældre fungerer og viser sig i skolerne, og hvordan lærere, elever og forældre oplever deres skolesamfund når det gælder muligheder for involvering og adgang til beslutningsprocessen.

d. *Uddannelsespolitik og læseplaner: De vigtigste kriterier for lighed, inklusion og social retfærdighed i uddannelsespolitik og læseplaner.* Hovedformålet

med dette forskningsområde er at identificere de vigtigste kriterier for integration, demokrati og social retfærdighed i politiske dokumenter i skolerne i projektet samt i den nationale uddannelsespolitik og nationale vejledende læseplaner. Forskningsspørgsmål i dette tema er blandt andet hvordan integration, demokrati og social retfærdighed er udtrykt i politiske dokumenter og læseplaner på nationalt niveau for de forskellige trin i uddannelsessystemet.

Teoretisk fokus

Kritisk multikulturalisme har fokuseret på mange udfordringer i moderne samfund, såsom kulturelle rettigheder for minoritetsgrupper og det forhold at uddannelse har udviklet sig ud fra behovene hos et bestemt flertal eller bestemte flertalsgrupper (May & Sleeter 2010; Parekh 2006). Derfor er dette et vigtig teoretisk fokus i projektet. Andre teoretiske tilgange knyttet til vores forskellige discipliner bliver også anvendt. Kritisk uddannelse og pædagogik understreger betydningen af menneskelig indgriben i uddannelse og stimulerer kritisk refleksion (Freire 2007). Moderne multikulturelle samfund kræver, at lærere og skolesamfund er opmærksomme på de grundlæggende problemstillinger forbundet med sådanne samfund og deres udvikling og vigtige egalitære værdier relateret til dette; at lærere er bekendt med og kan anvende socialt retfærdig pædagogik i undervisningen af forskellige elevgrupper; og at de kritisk reflekterer over deres daglige praksis.

Metoder og forskningsmodel

Blandede og innovative metoder er anvendt i forskningsprojektet, og forskergrupper i hvert land har samlet data i henhold til det samme forskningsmodel. Casestudier er blevet gennemført i tilsammen 27 skoler (børnehaver, folkeskoler og gymnasier) i fire nordiske lande. Kriterier for valg af skoler er at de har gennemført social retfærdighed og skabt inkluderende læringsrum for alle elever. Ved valg af skoler blev indikatorer såsom gennemsnitlige karakterer og prøveresultater, samt skolemyndigheders evaluering anvendt. Fokusgrupper, semistrukturerede interviews, deltagerobservation og spørgeskemaer anvendtes til dataindsamling i skolerne (Flick 2006; Kvale 1996; Stake 2005).

Udfordringer

Samarbejdet i de fire nordiske lande har vist at trods mange fælles faktorer og strukturer i uddannelsessystemerne er der også mange forskelle. Begrebsbru- gen er også forskellig, blandt andet på grund af historisk udvikling i de fire lande. For eksempel bliver brug af begrebet "elev med indvandrerbaggrund"

debatteret i nogle af landene, mens det er accepteret i andre. Valg af elever i de fire lande var kompliceret på grund af at ændringer i demografien ikke er sket samtidig i de nordiske lande. Definitioner har også skabt udfordringer. I løbet af projektet er mange spørgsmål blevet diskuteret i forskergruppen, såsom: Hvad betyder ”god praksis”? Hvordan skal man definere ”succes” i denne sammenhæng?

Projektets afslutning er i 2015 og projektet blev en konference afholdt 15.-17. oktober 2015 i Island hvor resultaterne var præsenteret. Se konferencens web: <http://lsp2015.hi.is/>

For mere information om projektet se projektets web: <http://skrif.hi.is/learningspaces/>

Summary

The article introduces a research project: *Learning spaces for inclusion and social justice: Success stories from immigrant students and school communities in four Nordic countries*. The main aim of the project, which started in 2013 and will conclude in 2015, is to understand and learn from the experiences of immigrant students in Iceland who have succeeded academically and socially and to explore and understand how social justice is implemented in equitable and successful diverse school contexts and other learning spaces. The project integrates four subthemes and main research areas: Experiences and aspirations of immigrant students; teachers’ professional development, pedagogy and teaching practices; leadership, collaboration and school cultures; and policies and curricula. The project has an interdisciplinary approach, and both qualitative and quantitative research methods are applied. The findings will provide a broad, innovative knowledge base about schooling for inclusion and social justice in four Nordic countries, Finland, Iceland, Norway and Sweden.

Hanna Ragnarsdóttir er professor i multikulturelle studier ved Islands universitet, hannar@hi.is.

Lars Anders Kulbrandstad er professor i norsk ved Høgskolen i Hedmark.

Litteratur

- Arnesen, A.-L. & Lundahl, L., 2006: Still social and democratic? Inclusive education policies in the Nordic welfare states, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), s. 285–300.
- Brooker, Liz, 2002: *Starting school: Young children learning cultures*. Buckingham and Philadelphia: Open University Press.
- Coard, B., 2005: How the West Indian child is made educationally subnormal in the British school system: the scandal of the Black child in schools in Britain. I: B. Richardson (red.): *Tell it like it is: How our schools fail Black children*, s. 27–59. London and Stoke on Trent: Bookmarks Publications/Trentham Books.
- Drew, D. & Demack, S., 1998: A league apart: Statistics in the study of ‘race’ and education. I: P. Connolly & B. Troyna (red.): *Researching racism in education. Politics, theory and practice*, s. 140–170. Buckingham and Philadelphia: Open University Press.
- Flick, Uwe, 2006: *An introduction to qualitative research* (3. udg.). London: Sage.
- Freire, Paulo, 2007: *Education for critical consciousness*. New York: Continuum.
- Gitz-Johansen, Thomas, 2006: Minoriteter i Danmark. I: M.S. Karrebæk (red.): *Tosprogede børn i det danske samfund*, s. 75–97. København: Hans Reitzel.
- Gundara, Jagdish, 2000: *Interculturalism, education and inclusion*. London: Paul Chapman.
- Hagstofa Íslands, 2015. Erlendir ríkisborgarar 1950–2014. <http://hagstofa.is/?PageID=2593&src=https://rannsokn.hagstofa.is/pxis/Dialog/varval.asp?ma=MAN04001%26ti=Erlendir+r%EDkisborgarar+1950%2D2014+%26pa th=../Database/mannfjoldi/Rikisfang/%26lang=3%26units=fjoldi>
- Hauge, A.-M., 2004: *Den felleskulturelle skolen: pedagogisk arbeid med språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hernandez, D.J., 2004: Children and youth in immigrant families. Demographic, social, and educational issues. I: J.A. Banks & C.A.M. Banks (red.): *Handbook of research on multicultural education* (2. udg.), s. 404–419. San Fransisco: Jossey-Bass.

- Holm, G. & Londen, M., 2010: The discourse on multicultural education in Finland: Education for whom? *Intercultural Education*, 21(2), s. 107–120.
- Horst, C. & Gitz-Johansen, T., 2010: Education of ethnic minority children in Denmark. Monocultural hegemony and counterpositions. *Intercultural Education*, 21(2), s. 137–151.
- Hvistendahl, R., 2009: Å bli kompetent og være til nytte. Utdanning av tospråklige lærere. I: R. Hvistendahl (red.): *Flerspråklighet i skolen*, s. 175–193. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jónsdóttir, E.S. & Ragnarsdóttir, H., 2010: Multicultural education in Iceland: vision or reality? *Intercultural Education*, 21(2), s. 153–167.
- Kulbrandstad, L.A., 2009: Introduction: Multilingualism in school and kindergarten. I: O.K. Kjørven, B.-K. Ringen & A. Gagné (red.): *Teacher diversity in diverse schools: Challenges and opportunities for teacher education*, s. 177–182. Vallset: Oplandske bokforlag.
- Kvale, S., 1996: *Interviews. An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: Sage.
- Lassen, B. H., 2007: *Í tveimur menningarheimum: Reynsla og upplifun kennara af erlendum uppruna af því að starfa í grunnskólum á Íslandi*. Unpublished master's thesis. University of Education, Reykjavík, Iceland.
- May, S. & Sleeter, C.E., 2010: Introduction. Critical multiculturalism: Theory and praxis. I: S. May & C.E. Sleeter (red.): *Critical multiculturalism: Theory and praxis*, s. 1–16. New York: Routledge.
- Nieto, S., 2010: *The light in their eyes. Creating multicultural learning communities* (10th anniversary edition). New York: Teachers College Press.
- Paavola, H. & Talib, M., 2010: Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus. (A1) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Parekh, B., 2006: *Rethinking multiculturalism. Cultural diversity and political theory* (2. udg.). Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.
- Ragnarsdóttir, H., 2008: *Collisions and Continuities: Ten Immigrant Families and Their Children in Icelandic Society and Schools*. Saarbrücken: VDM Verlag.

- Ragnarsdóttir, H., 2010: Internationally educated teachers and student teachers in Iceland: Two qualitative studies. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 100 (Special Issue: Educational policy and internationally educated teachers).
- Ragnarsdóttir, H., 2011: Líf og störf ungra innflytjenda: Reynsla ungmenna af tíu ára búsetu á Íslandi. *Uppeldi og menntun*, 20(2), s. 53–70.
- Ragnarsdóttir, H. & Blöndal, H., 2007: Háskólastigið í ljósi hnattvæðingar. Rannsókn á stöðu og reynslu erlendra nemenda við Kennaraháskóla Íslands. *Uppeldi og menntun*, 16(2), s. 161–182.
- Ragnarsdóttir, H. & Blöndal, H., 2010: Skólamenning og fjölbreyttir starfsmannahópar í leikskólum. I: H. Ragnarsdóttir & E.S. Jónsdóttir (red.): *Fjölmening og skólastarf*. Reykjavík: Rannsóknastofa í fjölmeningarfræðum Menntavísindasviði HÍ & Háskólaútgáfan.
- Ragnarsdóttir, H. & Schmidt, C. (red.) 2014: *Learning spaces for social justice: International perspectives on exemplary practices from preschool to secondary school*. London: Trentham Books & IOE Press.
- Ringen, B.-K. & Kjørven, O.K., 2009: The design of a teacher education program for bilingual teachers in Norway. I: O.K. Kjørven, B.-K. Ringen & A. Gagné (red.): *Teacher diversity in diverse schools: Challenges and opportunities for teacher education*, s. 131–143. Vallset: Oplandske bokforlag.
- Rumbaut, R.G. & Portes, A., 2001: Introduction – Ethnogenesis: Coming of age in immigrant America. I: R.G. Rumbaut & A. Portes (red.): *Ethnicities. Children of immigrants in America*, s. 1–19. Berkeley et al.: University of California Press.
- Stake, R.E., 2005: Qualitative case studies. I: N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (red.): *The sage handbook of qualitative research*, s. 443–466. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Staunæs, D., 2004: *Køn, etnicitet, og skoleliv*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Talib, M.-T. & Horoya, S., 2010: Preservice teachers' intercultural competence: Japan and Finland. I: D. Mattheou (red.): *Changing Educational landscapes*, pp. 241–260. New York: Springer.

Tanner, A. 2011. Finland's Balancing Act: The Labor Market, Humanitarian Relief, and Immigrant Integration [online], Migration Information Source, 31. januar 2015 <http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=825>

Emneord: Integration, social retfærdighed, elever med invandrerbaggrund, skolesamfund i Finland, Island, Norge og Sverige.

